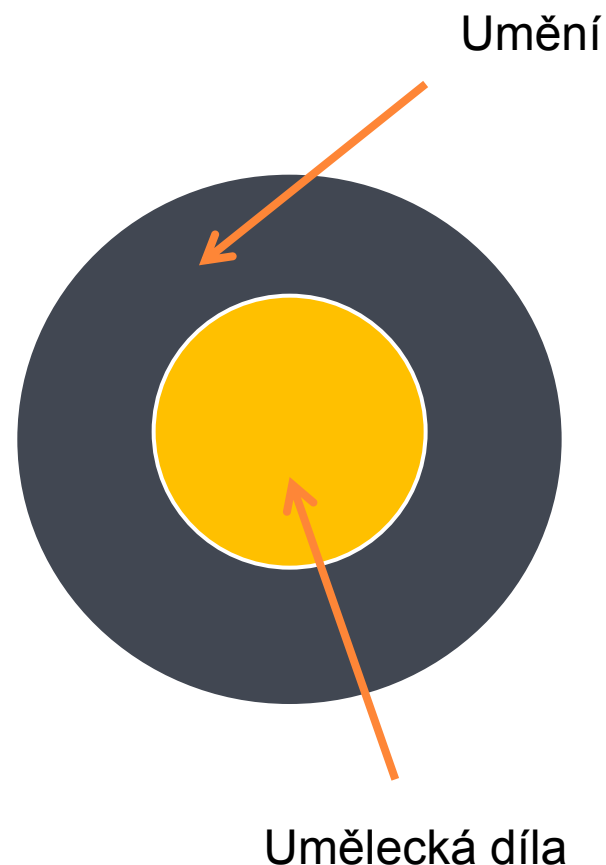

Úvod do uměnovědných studií

Co je umělecké dílo?

Pojem díla v umění

- ▶ Pojem umění je širší než množina uměleckých děl
- ▶ Existují umělecké „objekty“, jež nemají charakter „díla“ (improvizovaný hudební koncert, performance, výtvarné „objekty“)

Pojem díla v hudbě

- ▶ 1537 vydal Nicolaus Listenius traktát *Musica*
 - ▶ opus perfectum et absolutum (dokonalé, uzavřené dílo)
 - ▶ písemná fixace skladatelem (notové písmo)
 - ▶ přetrvává po smrti skladatele

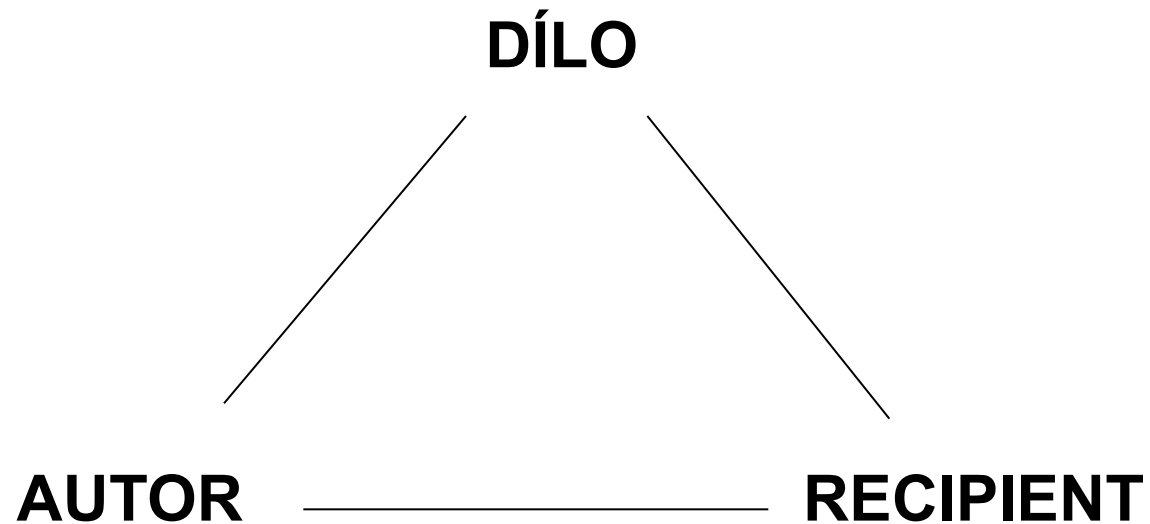

Charakteristiky uměleckého díla

- ▶ Individuální, ve své struktuře neopakovatelný objekt.
- ▶ Výsledkem činnosti, individuální práce tvůrce – tvorba.
- ▶ Dílo osobní výpovědí tvůrce.
- ▶ Umělecký tvar se vztahuje k druhovým normám (drama, román, symfonie)
- ▶ Dílo uzavřeným celkem (začátek a konec v časových uměních, rám obrazu).
- ▶ Integrovaný celek
- ▶ Informace určená pro recepci.
- ▶ Nutnost písemné či hmotné fixace, jež je východiskem recepce či interpretace a recepce.

Přístupy k problému

Historická proměnlivost hranic díla

- ▶ přítomnost autora v díle
- ▶ exkurz k vnímání hudby
 - ▶ afektivní teorie – neosobní afekty
 - ▶ citový sloh – Empfindsamkeit – 2. polovina 18. století – komunikace od srdce k srdci – identifikace s emocemi autora
 - ▶ romantismus – hudba a absolutno
 - ▶ hudební formalismus – hudba jako znějící pohybové formy (Eduard Hanslick: O hudební krásnu, 1854).

Hranice uměleckého díla

- ▶ Roman Ingarden: *Umělecké dílo literární* (1931)
- ▶ Z díla vylučuje:
 - ▶ autora, jeho prožitky a psychické stavy
 - ▶ prožitky, psychické stavy čtenáře
 - ▶ sféra předmětů a skutečností, které tvořily předobraz předmětů a skutečností v díle

Metodologické důsledky pro uměnovědy

- ▶ dílocentrická interpretace
(werkimmanente Interpretation)
- ▶ zdůrazňuje autonomii a opomíjí kontexty díla
- ▶ ruský formalismus, New Criticism, německá literární věda po 2. světové válce

Vrstvy uměleckého díla literárního

- ▶ R. Ingarden pro literární dílo rozlišuje:
 - ▶ vrstvu zvukové podoby slov
 - ▶ vrstvu významových celků
 - ▶ vrstvu schematických aspektů
 - ▶ vrstvu znázorněných předmětů

- ▶ Zdůrazňuje jejich polyfonní vztahy

Vrstvy uměleckého díla

- ▶ Květoslav Chvatík: *Strukturální estetika* (1994, 2001)
- ▶ 3 vrstvy díla:
 - ▶ předmětná (hmotné prostředí, zajišťuje jeho totožnost a trvání v čase)
 - ▶ významová
 - ▶ vrstva smyslu – odkazuje mimo dílo ke kulturnímu a ideologickému kontextu

Artefakt a estetický objekt

- ▶ hmotné dílo – artefakt
- ▶ estetický objekt – vzniká ve vědomí vnímatele, nehmotný
- ▶ během aktu recepce dochází ke **konkretizaci** díla (Ingarden) recipientem
- ▶ struktura díla je „nedourčená“, obsahuje „bílá místa“

Problém identity díla

- ▶ proměnlivost estetických objektů spjatých s tímtéž hmotným dílem (artefaktem)
- ▶ intersubjektivita garantována:
 - ▶ na jedné straně artefaktem,
 - ▶ na druhé straně sociálním charakterem struktury umění (mody recepce, stereotypy, kódy jsou sociálně normovány)
- ▶ historičnost díla – dějiny recepce

Problematika otevřenosti uměleckého díla

- ▶ Umberto Eco: Opera aperta (1962)
 - ▶ otevřenost jako neurčitost komunikace
 - ▶ uzavřené dílo – středověké alegorie – symbolika fixována institucionálně, autorita pravidel čtení
 - ▶ proměna – až symbolismus 2. pol. 19. století
 - ▶ moderní umění

Otevřené dílo - příklad

- ▶ Karlheinz Stockhausen (1928-2007) – německý skladatel, klíčová osobnost tzv. seriální hudby
 - ▶ aleatorika – typ hudební kompozice využívající prvku náhody, americký skladatel John Cage (1912-1992) užíval označení „indeterminacy“.
 - ▶ *Klavierstück XI* (Klavírní kus č. 11) z roku 1956 – segmenty hrány v náhodném pořadí

Přístupy k problému

